

A gyepgazdálkodás néhány ökonómiai kérdése

Sipos Aladár

a Tudományos Akadémia rendes tagja

MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest

Válságban lévő mezőgazdaságunk alapvető problémája a jövedelemhiány. Ennek megszüntetése komplex intézkedés-sorozatot kíván. A jövedelemhiány *felszámolásában - megítélésem szerint - jelentős szerepe lehet a mezőgazdasági termelési struktúra átalakításának.* Ebbe a folyamatba illeszthető a gyepgazdálkodás gyökeres átformálásának kérdése is. Különös kiemelés érdemel a legeltetési állattenyésztés rangjának a visszaadása a magyar mezőgazdaságban.

Ismeretes, hogy a mezőgazdaságban az ökológiai egyensúly fenntartásában jelentős szerepe van a földhasználat módjának, a helyes vetésszerkezet és az ehhez igazodó állattenyésztési ágazat méretének és összetételének. Ilyen szempontból igen fontosnak kell tekinteni, hogy egy-egy régióban, illetőleg a gazdaságban a szántó-, gyepterületek aránya, területi elhelyezkedése összhangban van-e a természeti adottságokkal. Az összhang hiánya a termőtalaj jelentős károsodását eredményezheti. Sajátos ellentmondás, hogy amíg a földhasználat módját természetki és biológiai tényezők korlátozzák, addig e tárgyban a gazdálkodó ember cselekvése közgazdasági motivációkon alapszik. Az elmúlt évtizedek tapasztalatai arra hívják fel a figyelmet, hogy a közgazdasági szabályozók nem egy esetben a természetföldrajzi korlátok átlépésére, az ökológiai egyensúly megbontására ösztönöztek. Elegendő ha arra utalok, hogy a lineáris ösztönzések következtében a szántóföldi művelésre többé-kevésbé dombvidéki, mélyfekvésű lápi területeken a gyepék feltörésében és a gabona-, illetve ipari növények termesztésének növelésében voltak érdekeltek a gazdaságok. Ennek eredménye közismert: erózió, a talajok elsavanyodása, a gazdaságilag optimálisnál nagyobb anyag- és eszközráfordítás, mindennek következtében veszteséges termelés.

Az MTA Agrárgazdasági Bizottsága évtizedek óta hangsúlyozta, hogy az állattenyésztés kialakult mérete és struktúrája következtében a meglévő 1,2 millió hektár gyepterület potenciális termőképessége kihasználatlan és az ennek javítására irányuló erőfeszítések eredményessége rendkívül csekély. Ötven évvel ezelőtt a kérődzők takarmányszükségletének mintegy 35%-át fedezték a szántóföldön megtermelt takarmánynövényekkel, a 80-as évek végére ez meghaladta a 75%-ot. Ezzel egyidőben nálunk az európai tendenciával ellentétes

volt a fejlődés, amennyiben az állati eredetű termékek előállításában olyan egyedülállóan nagy, 70%-ot meghaladó abrakfogyasztói (sertés, baromfi) részarány alakult ki, amely megítélésem szerint torz termelési struktúrát tükröz. Valójában egy olyan helyzet alakult ki, amelyben a kérődző állatok elvesztették azon tulajdonságuk jelentőségét, hogy tömegtakarmányból, sőt szántóterületet nem igénylő takarmányból képesek emberi fogyasztásra alkalmas, biológiailag értékes élelmiszereket előállítani. Erre a tényre különösen fontos az átalakulás időszakában felhívni a figyelmet, hiszen a szóbanforgó tendencia újratermelődése, *netán jövőbeni folytatása jelentősen szűkítené külpiaci alkalmazkodó* képességünket, kedvezőtlenül befolyásolná a hazai tej-, és vágóállat termelés gazdaságosságát, mivel rontja egyik jelentős természeti erőforrásunk, a gyepek potenciális termőképességének kihasználását.

A gyepeken megtermelhető takarmányok versenyeztetve a kérődzők számára felhasználható más, főleg szántóföldi eredetű takarmányokkal, jelentősen növelhetik a tej-, és vágóállat előállítás jövedelemtermelését. Az ide vonatkozó számítások egyértelműen igazolják ezt a megállapítást. A számítások bizonyítják, hogy a gyepek kisebb hozama ellenére is a gyepek költsége a legkedvezőbb. A takarmányforrások közül legolcsóbb a legelőfű, még a legnagyobb ráfordítások mellett történő előállítás esetében is versenyképes a szántóföldi takarmányokkal.

Végül szeretném a figyelmet felhívni arra is, hogy vágómarha exportunk zömét a gyenge húsminőséget szolgáltató tejirányban keresztezett tehének hímváru szaporulata adja. Ebből a minőségből a piac túltelített és az árakat a Közös Piac költségvetéséből erősen támogatott export határozza meg. A jobb minőséget nyújtó kettőshasznosítású fajta aránya nálunk számottevően visszaesett, ugyanakkor az egyhasznú húsmarhatartás hazai jövedelempozíciója kedvezőtlen, ami rontja az egyébként is elégtelen export árualapunkat. Vizsgálatok igazolják azt is, hogy a táplálóanyag egységére vetített előállítási költségek tekintetében igen kedvező a gyepek pozíciója, amely még az állattenyésztő szakmai körökben leginkább preferált silókukorica szilázsának is méltó versenytársa. Jelentőségét különösen aláhúzza az a tény, hogy egyfelelő egy meglévő, eddig kevesen ki nem használt potenciális erőforrásnak, a gyepterületek intenzívebb termelésbe állításának lehetőségét gazdaságilag megalapozza, másfelől ezáltal szántóföldi területeket tudunk felszabadítani egyéb, piacképesebb termékek termelésére.